चरेद्यस्तु भवेदुन्मादरोगवान्" उन्मादभेदाः सुश्रुतोक्ता ज्ञेयाः

६७अपस्मारः "ये कोपबुद्धयः पूर्वं न जानन्त्युपकारिणम्। ब्राह्मणग्रासरोधश्च यैः कृतोमानवाधमैः। गोमुखं रश्मिभिर्बद्धं ते स्युर्निरयगामिनः। नरकान्ते व्यालयोनिं वैयाघ्रीमपि शौकरीम्। ततो मानुषयोनौ स ह्यपस्मार युतो भवेत्"।

६८अस्थिशूलादिः "अजाञ्च तिलधेनुञ्च लौहवर्म्मतिलाजिनम्। गजोभयमुखीधेनुसालूकस्यापि संग्रहम्। क्षौद्रं तैलञ्च लवणं महादानस्य वा ग्रहम्। यः करोत्यन्यथा योनौ मैथुनं कामसोहितः। नरेषु गवि यो रेतःसेकं वा कुरुते क्वचित्। ब्रह्मस्वं नृपतिद्रव्यं योहरेद्दुष्टभावतः। यस्त्यजेच्छरणं प्राप्तं तथा भार्य्यां विवाहिताम्। दन्तिदस्युनखिव्याघ्रसिंहगवादिभिर्हतः। स मृतः स्वास्थ्यरहिते स्थाने च स विषीदति। अशेषकालं तस्यान्ते मानुषत्वमवाप्य सः। अस्थिग्रहादिभी रोगैर्गृहीतस्तप्यते सदा"।

६९मूत्रकृमिः "अग्नये प्रक्षिपेदाज्यं मन्त्रहीनं विमोहितः। स मृतः पर्वताद्भूतैः पात्यतेऽधः पुनः पुनः। सर्वाङ्गव्याधिदिग्धः स क्रन्दमानो यमाज्ञया। भुक्त्वा कष्टं चिरादुग्रं मानुषत्वमवाप्य सः। मूत्रक्रम्यर्द्दितं गात्रं प्राप्य मुह्यति निर्भरम्"।

७०विद्रधिः "फलापहरणं येन कृतं चौर्य्येण वै पुरा। समृतो यमदूतैश्च शास्यमानो यमाज्ञया। संयमन्यां पीडितोऽपि दक्षिणद्वारि केवलम्। शोचयित्वा स्वयं कर्म्म क्रन्दमानः पदेपदे। प्रक्षिप्तो नरके घोरे स वै सीदति पापकृत्। ततोवानरयोनौ च जन्मासाद्य स दुष्टधीः। तच्छेषे मानुषत्वेऽपि स वै विद्रधिमान् भवेत्"।

७१अपची वातग्रन्थिश्च "त्वङ्मध्ये बहवो यस्य पर्कटीफलसन्निभाः। भवन्ति ग्रन्थयस्तस्य नाम स्यादपचीगदम्। बहिर्बृहत्फलाकारं वर्द्धते च दिनं प्रति। वातग्रन्थीति सा ज्ञेया जायते देहिदेहतः। इदं गदद्वयं भूप! जायते येन तच्छृणु। कथयामि तव स्नेहाद्धर्मज्ञोऽसि महीपते! द्रुमञ्च बहुलच्छायं पर्व्वतञ्च नदीतटम्। वल्मीकाग्रं गवां गोष्ठ गोशालां देवतालयम्। समासाद्य चरेन् मूत्रं तथा निष्ठीवनादिकम्। सकामं कुरुते यस्तु स प्राप्नोति ततः शृणु। याम्यपाशञ्च दुर्भेद्यं पापिष्ठानां भयप्रदम्। कृमिपूयवशाविष्ठाशोणितेनापि पिच्छिलम्। पापिनस्तत्र गच्छन्ति दूतैर्बद्धाः सुनिष्ठुरैः। शोचन्तः स्वानि कर्माणि क्रन्दमानाः पदेपदे। यमाज्ञया च निरये घोरे पूयपरिप्लुते। क्षिप्तास्तिष्ठन्ति तत्रैव यैरेवं दुष्कृतं कृतम्। तस्यान्ते मानुषीं योनिं प्राप्य तद्व्याधिमान् भवेत्"।

७२शिरोरोगः "संप्राप्य तीर्थं ये मर्त्या नाचरन्तीह चोत्तमम्। ब्राह्मणञ्च गुरुं दृष्ट्वा न नमन्ति कुबुद्धयः। तत्कर्मपाशबद्धास्ते गृहीत्वा यमकिङ्करैः। पुरीं कृष्णवतीं नीत्वा पिशाचकुलसेविताम्। ताड्यन्ते विविधैर्यन्त्रैर्घोरैः पापिभयावहैः। अनेककालं तत्रापि स्थित्वा भल्लूकयोनिषु। जायन्ते तत्र तिष्ठन्ति वर्षाणि दशसंख्यया। मेषयोनिं ततोयान्ति त्रिरब्दं तत्र संस्थिताः। भुक्त्वा कर्मवशात् कष्टं मानुष्यं यान्ति ते पुनः। मानुषीं योनिमासाद्य शिरोरोगयुतास्तु ते।

७३नेत्रहीनता "पुरा सकामतो येन कौटवी च पराङ्गना। दृष्टा नेत्राभिघातो वा गोः कृतो ब्राह्मणस्य वा। स एव कर्मवशगः कुपितैर्यमकिङ्करैः। काकोले नरके क्षिप्तो बद्धस्तिष्ठति शृङ्खलैः। वज्रतुल्यनखैः काकैस्तस्य नेत्रस्य कृन्तनम्। क्रियतेऽब्दशतं यावत् उत्पत्योत्पत्य नित्यशः। शोचते स्वानि कर्माणि क्रन्दमानोऽतिदुःखितः। उत्पत्य नरकात् पश्चात् उलूकोजायते हि सः। सदा कोटरशायी च दिवान्धः काकशङ्कितः। तिष्ठत्यब्दाष्टकं यावन्मानुषत्वमवाप्य सः। नेत्रहीनोभवेद्दुःखी भवेत् कर्मवशीकृतः। यस्मिन् वयसि यत् कर्म सुकृतं वापि दुष्कृतम्। तस्मिन् सहायोभवति तद्वयस्येव जन्मतः। जीवनं तद्वृथा मर्त्ये नेत्रहीनस्य देहिनः। विद्यमाने शरीरेऽपि नेत्रहीनो निरर्थकः। प्राणागारमिदं देहं लोष्ट्रवत् प्राणवर्जितम्। तद्वन्नेत्रबहिर्देहो वृथा स्यान्मरणं वरम्"।

७४रात्र्यन्धता "पुरा परस्त्री खलु कामबुद्ध्या विलोकिता वस्त्रविवर्जितापि। गोविप्रहिंसासु नितान्तदृष्टिर्वक्रीकृता नेत्रविहीनतायै। नक्तान्ध्यमन्दत्वमथान्यरोगः दिवान्धता चार्बुदवृग्रजा मे। दैवादुपेता कुरु दूरमाशु तां मेऽद्य देवेश! हरे! प्रसीद"।

७५नेत्ररोगः "मन्ददृष्टिर्भवेद् येन मनुष्यस्त्वमतः शृणु। उदयास्तमवेलायां भानुं मध्यन्दिने नरः। ईक्षते कामतो योऽपि मन्ददृष्टिः स वै भवेत्। यश्चाशुचिशरीरः सन् वीक्षते दिवसेश्वरम्। नक्षत्रं ग्रहतारञ्च द्विजं वह्निञ्च गां दिशम्। सोऽन्यजन्म समासाद्य नेत्रव्याधियुतो भवेत्। अनेन पटलच्छन्नतिमिरार्त्तियुतोभवेत्। दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं यो नरः पश्यति मैथुनम्। सोऽन्यजन्म समासाद्य नेत्रपूयगदार्त्तिमान्। दम्पत्योः सुरतासक्तचित्तयोः सुर-